

Τα αίτια και οι αφορμές
 που οδήγησαν
 στον **Β' Παγκόσμιο Πόλεμο**

Η χρονιά που άρχισαν όλα

Πολωνία, Σεπτέμβριος, 1939

RICHARD OVERY

1939: Η αντίστροφη μέτρηση για τον πόλεμο

Μετάφραση Τίτλια Σπερλόκη, Εκδόσεις Πατάκη,
 2009, σελ. 208, τιμή 15,50 ευρώ

Κάθε πόλεμος περιέχει όλους τους προηγούμενους πολέμους» λέει σε έναν από τους οξύτερους αφορισμούς του ο Ελίας Κανέτι. Οι ιστορικοί εν τούτοις δίνουν συνήθως μια διαφορετική εικόνα, πιο ψυχρή, αλλά και πιο κοντά στην αλήθεια απ' ό,τι οι συγγραφείς. Εβδομήντα χρόνια μετά το ξέσπασμα του Β' Παγκοσμίου Πολέμου με την εισβολή της Γερμανίας στην Πολωνία την 1η Σεπτεμβρίου 1939, τα αίτια και οι αφορμές του εξακολουθούν να αναλύονται και να ερμηνεύονται από τους ιστορικούς γιατί, σύμφωνα με έναν από τους επιφανέστερους, τον Ρίτσαρντ Οουβερν, καθηγητή της Ιστορίας στο Πανεπιστήμιο του Εξέτερ, «τα ίδια τα γεγονότα μπορεί να αποτελούν ταυτόχρονα αίτιο και αιτιατό». Το γιατί συμβαίνει αυτό, το εξηγεί με μία φράση στον πρόλογο του σύντομου αλλά εξαιρετικά πυκνού και διαφωτιστικού βιβλίου του *1939: Η αντίστροφη μέτρηση για τον πόλεμο*, που κυκλοφόρησε πρόσφατα: «Γίγισα στην ιστορία δεν είναι προδιαγεγραμμένο».

Ο Οουβερν περιγράφει το πολιτικό και ψυχολογικό κλίμα της εποχής, όπου όλοι έβλεπαν τον πόλεμο να έρχεται και φοβούνταν ότι θα κατέστρεφε τον πολιτισμό της Ευρώπης, μας δίνει τα πορτρέτα των πρωταγωνιστών, και είναι ανεκτικός έναντι των πρωθυπουργών της Μεγάλης Βρετανίας και της Γαλλίας, Τσάμπερλεν και Νταλαντιέ αντίστοιχα (ενώ ως τώρα τους θεωρούσαμε απλώς ενδοτικούς), λέγοντας πως μολοντί προσπαθούσαν να τον αποτρέψουν είχαν στο τέλος το σθένος να τον κηρύξουν. Και αυτό γιατί στόχος της Βρετανίας και της Γαλλίας ήταν να αποθαρρύνουν τον Χίτλερ, έστω και την τελευταία στιγμή. Το ότι ο πόλεμος αυτός θα γινόταν παγκόσμιος δεν το είχε μάλιστα αντιληφθεί ούτε ο ίδιος ο Χίτλερ, όπως γράφει στα *Απομνημονεύματά* του ο αρχιτέκτονας και υπεύθυνος εξοπλισμών του Γ' Ράιχ Άλμπερτ Σπέερ. Το γεγονός λοιπόν πως ερμηνεύοντας όσα προηγήθηκαν έχουμε καταλήξει στο συμπέρασμα ότι ο πόλεμος ήταν αναπόφευκτος κάνει τις τελευταίες ημέρες του δράματος, λίγο πριν από το ξέσπασμά του, «να φαίνονται λιγότερο σημαντικές απ' ό,τι ήταν» όπως γράφει ο Οουβερν, ο οποίος καταλήγει στο συμπέρασμα ότι «η πραγματικότητα του πολέμου το 1939 ήταν σωτηρία της Βρετανίας και της Γαλλίας από τους κινδύνους ενός κόσμου που κατέρρεε» – και της υπόλοιπης Ευρώπης φυσικά, θα συμπληρώναμε.

ΑΝΑΣΤΑΣΗΣ ΒΙΣΤΩΝΙΤΗΣ